

Μακεδονικά

Τόμ. 2

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1941-1952

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.
1953

Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ τής ανεξαρτησίας αγώνας 1796-1832. Εκδ. δευτέρα. [Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Μακεδονική βιβλιοθήκη αριθ. 10]. Θεσσαλονίκη, 1950. 8ο σ. ιβ' + 346.

Απ. Βακαλόπουλος

doi: [10.12681/makedonika.9317](https://doi.org/10.12681/makedonika.9317)

Copyright © 2016, Απ. Βακαλόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βακαλόπουλος Α. (2017). Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οι Μακεδόνες εις τους υπέρ τής ανεξαρτησίας αγώνας 1796-1832. Εκδ. δευτέρα. [Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Μακεδονική βιβλιοθήκη αριθ. 10]. Θεσσαλονίκη, 1950. 8ο σ. ιβ' + 346. *Μακεδονικά*, 2, 781–783. <https://doi.org/10.12681/makedonika.9317>

Μετὰ τὴ μικρὴ μελέτῃ τοῦ κ. Δ Πετροπούλου στὸ «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» τοῦ 1940 (σελ. 161-167) γιὰ τὸν ἐπιφανῆ Μακεδόνα σοφὸ Ἰωάννη Κωττούνιο (1577-1658), ποὺ διέπρεψε ὡς καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας στὸ πανεπιστήμιο τῆς Βολωνίας, καθὼς καὶ σὲ ἄλλες πανεπιστημιακὲς πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἀκολουθεῖ ὕστερ' ἀπὸ σύντομο χρονικὸ διάστημα ἢ χωριστὴ μονογραφία τοῦ κ. Βασδραβέλλη, ποὺ βασίζεται στὰ γνωστὰ ὡς τότε ἱστορικὰ στοιχεῖα. Ὁ κ. Β. δημοσιεύει καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ σοφοῦ, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία εἶναι γραμμένο τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα:

Veria te genuit, passus quae mille Stagiris
distat: tu ne uno mente ab Aristotele.

Τὸ ἐπίγραμμα αὐτὸ ἀποτελεῖ γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες μιὰ ὑπόμνηση νὰ προσπαθῆσουμε νὰ βροῦμε στὰ ἀρχεῖα τῶν ἰταλικῶν πόλεων, ὅπου δίδαξε ὁ Κωττούνιος, νέα ἀνέκδοτα βιογραφικὰ του στοιχεῖα καὶ νὰ μελετήσουμε βαθύτερα τὸ ἔργο του, ὥστε νὰ γνωρίσουμε καλύτερα τὴν προσωπικότητά του καὶ νὰ τὸν τιμήσουμε ἀντάξια πρὸς τὸ πνευματικὸ του μεγαλεῖο.

ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

I. K. Βασδραβέλλη, Οί Μακεδόνες εις τους ὑπὲρ τῆς ανεξαρτησίας αγῶνας 1796-1832. Ἔκδ. δευτέρα. [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ βιβλιοθήκη ἀριθ. 10]. Θεσσαλονίκη, 1950. 8^ο σ. ἰβ' + 346.

Ὁ κ. Β. ἐρευνώντας τὰ τουρκικὰ ἀρχεῖα τῆς Μακεδονίας ἀντλήσε ἀφθονο ὕλικό, πολύτιμο γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου. Ἦδη πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια δημοσίευσε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ παραπάνω ἔργο του, ποὺ ἤλθε νὰ καλύψῃ ἓνα κενὸ τῆς μακεδονικῆς ἱστορίας. Ὁ κ. Β. ξεκινώντας τότε ἀπὸ τὴν ὀρθὴ γνώμη, ὅτι ἡ δράση τῶν Μακεδόνων κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 εἶχε ἐλάχιστα ἐρευνηθῆ ἀπὸ τοὺς ἱστορικούς, κατέγινε μὲ ζέση στὴν ἀναζήτηση τουρκικῶν ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τελικά, ὕστερ' ἀπὸ πολλοὺς κόπους, κατόρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα, προερχόμενα κυρίως ἀπὸ τοὺς κώδικες τοῦ ἱεροδικείου Βεροῖας. Στὸ ὕλικό αὐτὸ πρὸ πάντων στηριζόμενος, καθὼς καὶ στὶς δημοσιευμένες σχετικὲς πηγὲς καὶ τὰ βοηθήματα, ἀνέλαβε μὲ ἐνθουσιασμό νὰ διαπραγματευθῆ τὴ συμβολὴ τῶν Μακεδόνων στὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Καὶ δὲν ἄργησε νὰ παρουσιάσῃ στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ τοὺς καρποὺς τῆς ἐργασίας του.

Ἀπὸ τότε ὁ κ. Β. συνεχίζοντας τὶς προσφιλεῖς ἐνασχολήσεις του καὶ κατὰ τὴ διάρκειά τῆς Κατοχῆς ἀκόμη κατόρθωσε νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ τότε γενικοῦ διοικητῆ κ. Β. Σιμωνίδη, ὁ ὁποῖος σύστησε εἰδικὴ ἐπιτροπή, γιὰ νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴ μετάφραση τῶν τουρκικῶν ἀρχείων τῆς Μακεδονίας. Ἡ μεταφραστικὴ αὐτὴ ἐργασία προ-

χώρησε ἀρκετὰ καὶ ἔτσι ὁ κ. Β. εἶχε ὄχι μόνο τὴν εὐτυχία ν' ἀντικρύσει ἀγνωστα ἐπεισόδια τῆς μακεδονικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ τὴ δυνατότητα νὰ τὰ πραγματευτῆ σὲ ἐνδιαφέρουσες ἐπὶ μέρους μελέτες. Ἦταν ἀνάγκη πὰ ν' ἀναθεωρηθῆ ἡ πρώτη βασικὴ του ἐργασία καὶ νὰ πλουτιστῆ μὲ τὰ νέα στοιχεῖα.

Πραγματικὰ στὸ νέο βιβλίον ἔγινε ὁ ἀπαραίτητος ἐμπλουτισμὸς καὶ ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς ὕλης. Ἔτσι π. χ. ἡ εἰσαγωγὴ τῆς πρώτης ἐκδοσης διαμορφώνεται τῶρα σὲ χωριστὸ κεφάλαιον μὲ τὸν τίτλον «Αἱ ἐλευθεραὶ δυνάμεις τοῦ ἔθνους». Ἀρκετὰ στοιχεῖα τοῦ πρώτου αὐτοῦ κεφαλαίου προέρχονται ἀπὸ τοὺς «Ἀρματολοὺς καὶ κλέφτες» τοῦ κ. Β. Ἡ εἴδησις ὅμως, ὅτι οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου τους στὴ Ναύπακτο (1571) ἔκαψαν ζωντανὸν τὸν μητροπολίτη Θεσσαλονίκης, δὲν εἶναι ἀληθινή. Τότε ὁ μητροπολίτης τῆς Ἰωάνσαφ, γόνος τῆς μεγάλης οἰκογένειας τῶν Ἀργυροπούλων, ἔχασε γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν του θρόνον, γιὰ τὴν κατηγορήθηκε ὅτι διαβίβασε στὰ κράτη τῆς Δύσης τὰ νέα τῆς καταστροφῆς.¹

Χαρακτηριστικὸν τῆς πρώτης ἐκδοσης τοῦ βιβλίου ἦταν ὅτι ὁ κ. Β. μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἔπλεκε τὰ γεγονότα γύρω ἀπὸ ὀρισμένους μακεδονικὰς προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς, πού ἐξέταζε. Τῶρα ὅμως ἐννοώντας τὰ μειονεκτήματα, πού παρουσιάζει ἡ «βιογραφοῦσα» ἱστορία, προσπαθεῖ νὰ τ' ἀποφύγη, ὅσο μπορεῖ, ὅπως φαίνεται ἄλλωστε ἀπὸ τοὺς τίτλους τῶν κατοπινῶν κεφαλαίων: Κεφ. Β'. Οἱ Μακεδόνες τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν καὶ ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὸ κίνημα τοῦ Ρήγα Βελεστινλή. Κεφ. Γ'. Ἡ συμμετοχὴ τῶν Μακεδόνων εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν ἡγεμονιῶν. 1. Γιωργάκης Ὀλύμπιος. 2. Γιάννης Φαρμάκης. Κεφ. Δ'. Ἡ ἐπανάστασις τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου καὶ τὰ γεγονότα τῆς Θεσσαλονίκης. Κεφ. Ε'. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ὀλύμπου, τῆς Ναούσης καὶ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας. Κεφ. Σ'. Γεγονότα διαδραματισθέντα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐν Μακεδονίᾳ. Κεφ. Ζ'. Ἡ κἀθοδος τῶν Μακεδόνων πολεμιστῶν εἰς τὴν Νότιον Ἑλλάδα.

Καὶ στίς δυὸ ἐκδόσεις ὁ κ. Β., ἀπελευθερωμένος κάπως ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς αὐστηρῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου, ἀκολουθεῖ πολὺ τὴν ἀφηγηματικὴν μορφήν τῆς ἱστορίας καὶ ἀφίνει συχνὰ νὰ διαφαίνεται ἡ θερμὴ του ἀγάπη, ὁ θαυμασμὸς καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ πατριώτη πρὸς τοὺς ἡρωϊκοὺς προγόνους του καὶ πρὸς τὴν πολύπαθον μακεδονικὴν γῆν. Τὸ ὑποκειμενικὸν αὐτὸ στοιχεῖον προκαλεῖ θερμὸν ἐνδιαφέρον στὸ μέγαλον ἀναγνωστικὸν κοινόν.

¹ Βλ. Ἀποστ. Βακαλοπούλου, Ἡ Θεσσαλονίκη στὰ 1430, 1821 καὶ 1912-1918, Θεσσαλονίκη 1947, σελ. 30, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

Τò βιβλίο πλουτίζεται στο τέλος με 116 έγγραφα μεγάλου ένδιαφέροντος, που προέρχονται από τα τουρκικά αρχεία Θεσσαλονίκης και Βεροίας και που αναφέρονται στην επανάσταση της Χαλκιδικής στα 1821, στα αίματηρά γεγονότα και στην τουρκική τρομοκρατία μέσα στη Θεσσαλονίκη κατά πρώτα χρόνια του πολέμου της Άνεξαοτησίας, στην επανάσταση του Βερμίου, του Όλύμπου κ.τ.λ.

ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ίωάννου Παπασταύρου, Οί άρχαίτοι Μακεδόνες ως συντελεσται της έννικης των Έλλήνων ένώσειως. Θεσσαλονίκη, 1945. 80 σ. 19.

Ο κ. Παπασταύρου, άφου έξετάζει την πολιτική διαμόρφωση και διαβίωση του ελληνικού κόσμου μετά την άθροδον των Δωριέων, παρατηρεί ότι κύριο χαρακτηριστικό της νέας ζωής είναι η πόλις - κράτος. Άποτέλεσμα ήταν να παρουσιασθή η Έλλάδα κατά τους ιστορικούς χρόνους κατατεμαχισμένη σε διάφορα αντιμαχόμενα κρατίδια. Μόνο κατά τη διάρκεια των κοινών μεγάλων γιορτών η έμπρός σε μεγάλο έξωτερικό κίνδυνο παρατηροϋνταν τάσεις ένωτικές, που κατέληξαν στο σχηματισμό συμπολιτειών. Κατόπιν ο κ. Π. πραγματεύεται την ήθικη κρίση, που περνά η άρχαία πόλη μετά το τέλος του πελοποννησιακού πολέμου, και διερευνά την προέλευση και την έξάπλωση της πανελληνίας ιδέας, της οποίας κύριος εκπρόσωπος είναι ο Ίσοκράτης. Την ιδέα αυτή υποθάλλει και πραγματοποιεί ο Φίλιππος της Μακεδονίας, ο όποιος βάζει ως αντικειμενικό σκοπό όλων των Έλλήνων την έξστρατεία του έναντίον των Περσών.

Γενικά η μελέτη αυτή του κ. Π. άπτελει μιá ένδιαφέρονσα και σαφή έκθεση των πολιτικών και φιλοσοφικών ιδεών του άρχαίου ελληνικού κόσμου, οι όποιες έννόησαν την έξάπλωση των μοναρχικών ιδεών και προλείαναν το έδαφος για την έννικη ένωση των Έλλήνων.

ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ίωάν. Παπασταύρου, Συμβολή της βορείου Έλλάδος εις τον άρχαίον ελληνικόν πολιτισμόν. [Έταιρεία Μακεδονικών Σπουδών. Έθνικη βιβλιοθήκη άρ. 3]. Θεσσαλονίκη, 1946. 80 σ. 27.

Ο κ. Π. έξηγεί πώς η γεωγραφική άπομόνωση των Βόρειων ελληνικών φύλων συνετέλεσε, ώστε στις άρχές του ιστορικού των βίου να παρουσιαστοϋν καθυστερημένοι στον πολιτισμό. Όταν όμως μετά τον Ζ' π. Χ. αιώνα άρχισαν οι Νότιοι Έλληνες ν' άποικίζουν τις άκτές της Μακεδονίας, άποκατέστησαν την έπαφή τους με τους Βόρειους και έπέδρασαν βαθιά στην άνάπτυξη του πολιτισμού στη Μακεδονία. Έτσι άργότερα τα